

Összefoglaló a szív- és érrendszeri betegségek megelőzésének és gyógyításának nemzeti programjából

Dr. Kollár Lajos, Pécsi Tudományegyetem

A szív-érrendszeri megbetegedések száma Magyarországon az összlakosság több mint 10%-át érinti, valamint vezeti a morbiditási és mortalitási statisztikákat, és jelenleg is emelkedést mutat. A fejlett ipari országokban több évtizeddel korábban megkezdett felvilágosítás, a dohányzás csökkentése, az egészséges táplálkozás és a mozgáshiány kiküszöbölése jelentős eredményt hozott. Az érbetegség megelőzésére tett minden erőfeszítés kiemelt jelentőségű. A betegség kialakulásában nagy jelentősége van a familiáris hajlamnak, melyek közül különböző rizikófaktorok – mint a dohányzás, az egészségtelen táplálkozás, a mozgáshiány, a krónikus stressz – manifesztálják a betegséget. Magyarország a kihívásokra nemzeti programot alkotott, amelyet összefoglalóan mutat be a jelen cikk.

About the national program for the prevention and treatment of cardiovascular diseases.

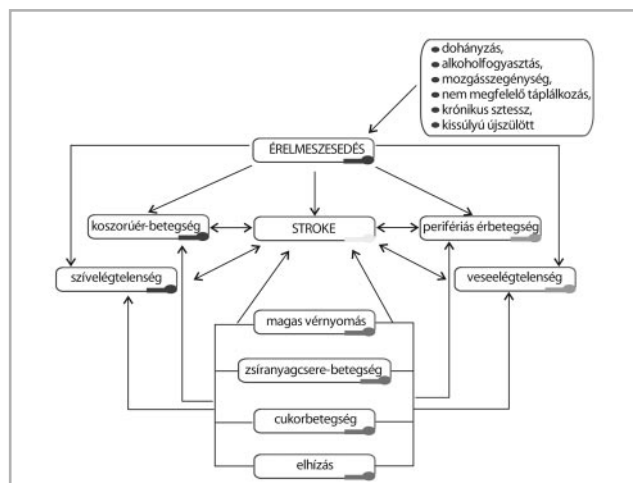
The incidence of cardiovascular diseases in Hungary is 10%, which is leading the statistics of morbidity, mortality and are still in increase. In the developed countries the implementation of health education programs, the decrease of the number of smokers, healthier nutrition and increased physical exercise, sport activities resulted in the last decade an improvement of the statistics. All efforts in preventing vascular diseases are of utmost importance. Hereditary predisposition is important in the development of this disease and there are several risk factors like smoking, unhealthy foods, lack of exercises and chronic stress contributing to the manifestation. Hungary answered the challenge of this disease by elaborating a national program presented in this article.

BEVEZETÉS

A 2006. évben program készült a „Szív- és érrendszeri betegségek megelőzésének és gyógyításának nemzeti programja” címmel. A program az ország egész területére vonatkozóan javaslatot tesz a kardiovaszkuláris központok távlati fejlesztési pólusaira. Kiemelkedő jelentőségű a prevenció, melynek alapvető eleme az egészség feltételeinek biztosítása, a megfelelő oktatás, egészségnevelés, szűrés és immunizáció. A már kialakult betegség esetén az egészségügyre hárul a gyógyítás, majd nagy gondot kell fordítani a rehabilitációra, az egészségügyi és szociális rendszerek integrációjára, az egészség feltételeinek biztosítására, az egészség-károsodottak életfeltételeinek biztosítására.

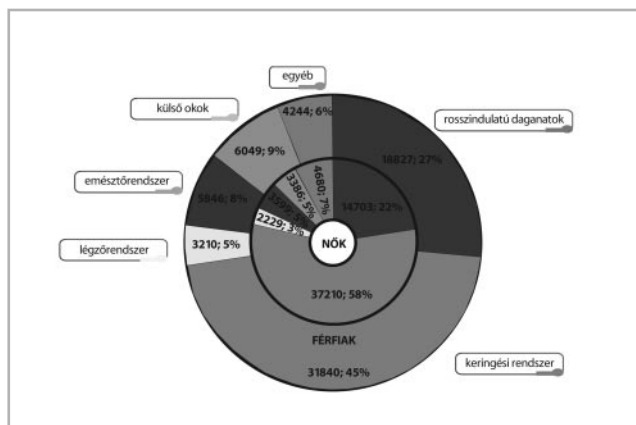
A magyar népesség egészségi állapota lényegesen rosszabb, mint azt az ország gazdasági-társadalmi fejlettsége indokolná. Kirívó egyenlőtlenségek tapasztalhatók az egészségi állapotban a női és a férfi nem között, de az életkor, az iskolázottság, az anyagi helyzet és a földrajzi elhelyezkedés szerint is. Sajnos még nem jellemző Magyarországon az egészségtudatos magatartás, az egészséges táplálkozás és a mozgásban gazdag életmód. Az egészségre ártalmas életmód elterjedtsége a népesség jelentős részét érinti.

A szív és érrendszeri betegségek következményei, így az általuk okozott halálozás kiemelkedően nagy terhet jelent az egyének és családjának, valamint az egész társadalomnak is. Kialakulásuk számos okra vezethető vissza és kialakulásuk kockázatának csökkentése, a már kialakult betegség korai felismerése, a beteg gyógyítása és rehabilitálása egy komplex, részben az egészségügyön is túlmutató, hosszú távra szóló, de már középtávon is eredményeket felmutató, összetett intézkedésrendszert követel. A megoldás csak az egészségügy egésze, az orvosok és a szakdolgozók, az állam központi, területi és helyi szervei, a települési önkormányzatok és a lakosság, a civil szféra széleskörű összefogásával oldható meg (1. ábra).

1. ábra
A kockázatok és a szív- és érrendszeri betegségek vázlatos összefüggése

A szív- és érrendszeri betegségek a szívben (koszorúér-betegség, szívinfarktus, szívelégtelenség), az agyban (átmeneti agyi keringési zavar, szélütés, stroke), a perifériás érrendszerben (érszűkületek) és a vesében (krónikus vesebetegség, veseelégtelenség) okoznak elsősorban károsodást.

2. ábra
A halálokok megoszlása Magyarországon betegség-főcsoportok szerint 2003-ban

A magyar lakosság egészségi állapotát alapvetően meghatározó krónikus nem fertőző megbetegedések döntő többségét olyan kórállapotok alkotják, amelyek kialakulásának valószínűsége egészségfejlesztéssel, az elsődleges megelőzés (primer prevenció) fogalomkörébe tartozó népegészségügyi intézkedések, beavatkozások segítségével jelentősen csökkenthető, vagy a megbetegedéskor várható életkori fellépése kitolható. Az egyéni egészségmagatartás szintje teljes egészében az egészségügyön kívüli eszközökkel befolyásolható, alakítható. Az egészséges életmód elterjesztése és általános társadalmi normává tétele többek között a helyes egészségmagatartási szokások ösztönzése révén lehetővé tenné, hogy a halálozások és megbetegedések döntő százalékát kitevő keringési és daganatos betegségek aránya csökkenjen, vagy megjelenésük későbbi életkorra tolódjék, és ezzel az egészségben leélt életek száma lényegesen növekedjen. A kockázati tényezők (elhízás, magas vérnyomás, szénhidrát- vagy zsírsanyagcsere-zavar) kialakulása megelőzhető vagy későbbre tolható. Ennek legkorábbi lehetősége a veszélyeztetett édesanyák kissúlyú újszülöttjei esetében adódik, akiknek már születésükkor nagy a szív- és érrendszeri megbetegedési kockázatuk.

Emellett kiemelkedő jelentőségű e betegségek korai felismerése, szűrése.

A népegészségügyi intézményrendszer fontos szerepet játszik a tudatos egészségmagatartás kialakításában. Az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat fővárosi, megyei és városi, valamint országos intézetei (Országos Tisztifőorvosi Hivatal, Országos Egészségfejlesztési Intézet, Országos Epidemiológiai Központ, Országos Élelmezéstudományi Intézet, Országos Szakfelügyeleti Módszertani Központ) és az Egészségügyi Stratégiai Kutatóintézet

- végzik az egészségfejlesztéssel, egészségneveléssel, az egészség megőrzésével és védelmével kapcsolatos tevékenységet,
- javaslatot tesznek a továbbfejlesztést szolgáló változtatásokra, és közreműködnek azok egységes irányelvek szerint történő megvalósításában,

- ösztönzik, szakmailag segítik, támogatják az egészségkommunikációs tevékenységet a közösségek és egyének egészségtudatos magatartásának kialakítása és javítása, továbbá a primer, szekunder és tercier megelőzési feladatok megvalósítása céljából.

Általában a kínálatban még kevés az egészséges termék, és nincsenek kellően kihasználva a különböző elsődleges megelőzési lehetőségek. Ilyen szempontból kihasználatlanok a közegészségügyi intervenciók képességei, és kevés a népegészségügyi szakember. Fejlesztésre szorul az egészségmonitorozás rendszere is. Sajnos az elmúlt évek kétségtelen előrelépései ellenére még mindig elégtelen az egészség-ismeretek átadása, és javítandó az iskolai, munkahelyi egészségfejlesztés.

Az egészség tudatos magatartás kialakításában fontos szerepet játszik az oktatási intézményrendszerrel történő együttműködés. Az iskolai egészségnevelésben meghatározó szerepe van az iskola-egészségügyi szolgálatnak. Mind a lakóközösségi, mind az iskolai szemléletformálásban jelentős feladat hárul a védőnői szolgálatra.

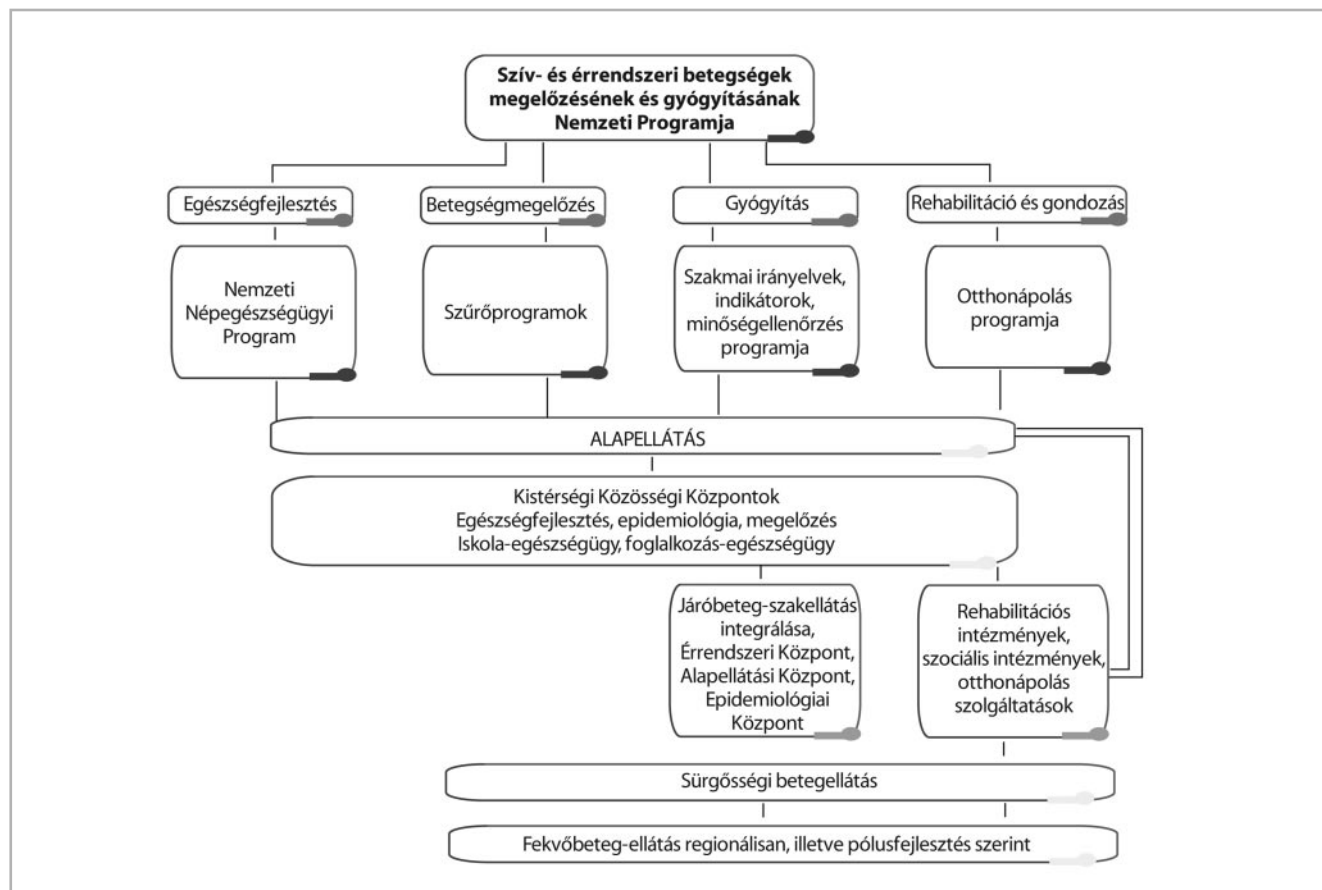
A munkahelyeken a munkavállalók egészségügyi alkalmasságának a meghatározásában, a helyes egészségmagatartás alakításában foglalkozás-egészségügyi szolgálatnak meghatározó szerepe van.

Az egészség tudatos magatartás kialakítása csak a települési önkormányzatokkal történő szoros együttműködés keretében képzelhető el. Jelentős előrelépés a települési egészségtervek elkészítése és összehangolt megvalósítása, valamint a kistérségi együttműködések szélesítése és erősítése.

A NEMZETI PROGRAM CÉLKITŰZÉSEI

A Nemzeti Program az Európai Unió Egészségügyi Tanács és az Európa Parlament meghirdetett elveivel teljes összhangban kiterjed az egészségügyi felvilágosító, egészségfejlesztő, megelőző, gyógyító és rehabilitációs, gondozási feladatokra, és szorosan kapcsolódik más, már működő, illetve meghirdetett, valamint jelenleg kidolgozás alatt álló egészségmegőrzési, egészségfejlesztési, népegészségügyi és gyógyítási programokhoz.

- I. cél:** A szív- és érrendszeri betegségek kialakulását elősegítő (kockázati) tényezők előfordulásának visszaszorítása az egészségmegőrző programok és az elsődleges megelőzés hatékonyságának és társadalmi támogatottságának növelésével.
- II. cél:** A teljes lakosság figyelmének felhívása, oktatása a szív- és érrendszeri kockázat önértékelésének elvégzésére, a szűrővizsgálatokon való aktív részvételre, az egészségmegőrzés és egészségfejlesztés, valamint a korai betegségfelismerés és az eredményesebb gyógyítás érdekében.
- III. cél:** A szív- és érrendszeri betegségek megelőzésének, korai felismerésének és gyógyításának minőségi javítása

4. ábra

A szív- és érrendszeri betegségek megelőzésének és gyógyításának nemzeti programja

ezt vettük alapul. Hasonlóképpen fontos az információs társadalom kiteljesítése, az elektronikus módon történő tanulás-oktatás (e-learning) és az e-egészségügy. Támogatni kell az időseket abban, hogy a lehetőségeikhez mérten megőrizték munkaerő-piaci aktivitásukat, és kiemelt figyelmet kell fordítani a megváltozott munkaképességű és a fogyatékos emberekre is. Szükséges az innováció, a kutatás-fejlesztés ösztönzése és infrastrukturális háttérének megerősítése, ezért kiemelt jelentősége van az Európai Kutatási Térséghez való tartozásnak és az interdiszciplináris, komplex területi fejlesztéseknek.

A szív- és érrendszeri betegségek megelőzésének és gyógyításának nemzeti programja felépítését mutatja a 4. ábra.

A Magyar Orvostársaságok és Egyesületek Szövetsége által rendezett 2005. évi II. Magyar Terápiás Konszenzus Konferencia áttekintette a szív- és érrendszeri kockázatot jelentő tényezőket és betegségeket. Megújultak a zsíranyagcsere-zavar, az elhízás, a cukorbetegség, a magasvérnyomás-betegség, a koszorúér-betegség, szívelégtelenség és veseelégtelenség, valamint a stroke kockázatbecslésére, a betegség megelőzésére és kezelésére vonatkozó szakmai irányelvek. Meghatározásra kerültek a kezelési célértékek, és a kockázatbecslés kiegészült új kockázati ténye-

zők mérésével, melyek alapján szakmai közmegegyezésen alapuló ajánlás készült.

A szakmai közmegegyezés létrehozásakor már felmerült, hogy a megoldatlan egészségügyi és egyben társadalmi kérdést is jelentő szív- és érrendszeri megbetegedések és halálokok milyen módszerekkel és milyen tevékenységgel csökkenthetők hazánkban. Fontos kérdésként vetődött fel az is, hogy az elkövetkezendő középtávú és hosszú távú tervezésben milyen lehetőséget kap vagy kaphat ez a népegészségügyi kérdés, és hogyan lehet társadalmi közmegegyezést létrehozni a szív- és érrendszeri betegségek megelőzése, gyakoriságának és az általuk okozott halálozás csökkentése érdekében. Megerősítésre került az a fő stratégiai cél, hogy „váljon értékke az egészség, csökkenjenek az egyenlőtlenségek az egészségi állapotban, a szolgáltatások színvonalában és elérésében, valamint működjék költségkímélőbben és magasabb színvonalon az egészségügyi rendszer.”

GYAKORLATI MEGVALÓSÍTÁS

Az elmúlt időszakban az egészségügyi kormányzat számos megszorító intézkedést tett, a korábbi ígéretekkel el-

lentétben a program megvalósításához szükséges források nem jelentek meg. A vázolt feladatok tömeges méretekben a hagyományos eszköztárral, humánerőforrással, illetve intézményi háttérrel nem oldhatók meg. A fentiek tükrében reményt keltőnek tűnik a Magyar Angiológiai és Érsebészeti Társaság valamint az Angiológiai Munkabizottság által meghirdetett „Járj az életedért!” program. A kampány lényege, hogy a lakosság által elérhető helyeken önértékelő adatlapot helyezünk ki, melynek tesztszerű kitöltése alkalomával score-rendszer alapján valószínűsíthető olyan perifériás érbetegség jelenléte, melynek esetén orvoshoz kell fordulni. A kampány részeként az elektronikus és nyomtatott médiumokban felvilágosító előadások, szakértői beszélgetések jelentek meg a szakma prominens képviselőivel. A kampány során felhasznált anyagok: plakát, betegtájékoztató, együttműködés az USA „Stay in Circulation”

nemzeti programjával. Az egész lakosságra kiterjedő önszűrés lehetővé teszi a betegség korai felismerését. Az időben megkezdett hatékony kezelés jelentős esélyt ad a gyógyulásra, melynek össztársadalmi és gazdasági haszna is kiemelkedő.

ÖSSZEFOGLALÁS

Magyarországon a szív- és érrendszeri betegségek változatlanul vezetik a morbiditási és mortalitási statisztikákat. A betegség megelőzésére és kezelésére irányuló törekvések kiemelkedő jelentőségűek. A 2006-ban elkészült „Szív- és érrendszeri betegségek megelőzésének és gyógyításának nemzeti programja” átfogó stratégiai tervet ad a megvalósításhoz.

A SZERZŐ BEMUTATÁSA

Dr. Kollár Lajos egyetemi tanár a Pécsi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Kar Sebészeti Tanszékének igazgatója. 2007-től a Pécsi Tudományegyetem Klinikai Központ főigazgatója. Szakterülete az érsebészet. Hemorhe-

ológiai témájú kandidátusi értekezését 1995-ben védte meg. PhD fokozatot szerzett 1997-ben. Az endovaszkuláris beavatkozások egyik hazai úttörője. Jelentős számú publikáció, könyv, könyvrészlet és előadás szerzője, ill. társszerzője. A Magyar Angiológiai és Érsebészeti Társaság elnöke. Számos nemzetközi és hazai szakmai társaság tagja.

Adomány a Korányinak

A Magyar Rákellenes Liga a 2007. augusztus 30-án indított adománygyűjtése eredményeként 437 000 forint értékű felszerelést ajándékoz az Országos Korányi TBC és Pulmonológiai Intézet részére 3800 adományozó jóvoltából. Ugyanebből a gyűjtésből még négyszer ennyi felszerelés megvásárlása van folyamatban, ezek átadására később kerül sor.

A Palliatív Osztály számára átadott 5 db nyomáskiegyenlítő redukív tartály és az 5 db párasító szerkezet reményeink szerint nagyban segíti majd a kórházban fekvő betegek életminőségének javulását, a rázoruló zavartalan oxigénellátásának biztosítását.

Köszönjük mindazok támogatását, akik hozzájárultak, hogy a friss levegő, az éltető oxigén ne legyen kiváltság! Adománygyűjtő kampányunk folytatódik. Továbbra is várjuk magánszemélyek, cégek anyagi segítségét, támogatását, hogy speciális eszközök vásárlásával folytathassuk a rákellenes küzdelmet.

Segítségüket előre is megköszönve, tisztelettel:

Dr. Vasváry Artúrné
elnök
Magyar Rákellenes Liga